

Muin. 5ta 20/10/07

Muinaistieteelliseen Toimikuntaan
saan kunnioittavimmin lähettää kertomuksen
tutkimuksistaani Rovaniemella

Helsingissä 15 p. lokak. 1907

A. M. Taccogna

*Kertomus tulkimuksistani Rovaniemellä el-
syyskuussa 1907. Kertomukseen kuuluu 6 kap-
paleita valokuvia.*

Mukanani ali koko ajan ytiopp. Aame Europaalis.

Rovaniemelta on 1860- ja 1870-luvuilla lauantais-
Hoikan Toimesta taatteen saatu hyvin suuri joukko eri mu-
soihin laskettuja suuria kivistuaroja y. m. Sittemmin ovat
tohtori H. J. Appelgren y. m. siekkä tutkimuksia toimittaneet
ja on maisteri J. Kilio Teoksessaan Die steingewöhnlichen Wohn-
platzfund u. d. st. u. g. kaikkii paikkakunnan kivikaudesta
tunnetut tiedot. Vuosi kesän lopulla kävin parin päivän
ajan Rovaniemellä Topografisia tutkimuksia toimittamassa

ostetuani Korkalonkylän Granlundin Talosta 6
shytia tai kattoon aista kivikauden esineita, jotka ovat
lueteauk H. M. I. 4936: 1-3, 5-7, ryhdyin lähinnä niiden
löytöpaikkoja tarkastamaan, ja teen lopuksi niistä, jokai-
sesta erikseen selkoa, mainintelyäni niiden keskinäisen
sukhteen ja paikkojen luonnon laadun.

Rovaniemen kirkon alapuolella heti sijaitsee n. k. Korkalonniemi, josta kivikalluja paljo on löytty. Heti niemen alapuolella tekee joki syvänlaisen polven N, ja poukkaessa pohjaan laskee vähäpätöinen kirkko. oja ja jokeen verra vesirikkaampi Veitikkajoki. Tätä jokivartta n. 2 km. W on Siiosiolan löytöpaikka, ja joen suusta Kemijoen rantaa pitkin alaspäin n. 300 mtr. on aikaisemmista löydöistään tunnettu Nätyngin niemi. Nätynginniemen ja Korkalonniemen puolivälissä jotenkin, ihan lähellä Veitikkajoen suuta ja sen N puolella on myöskin kivikallinen löytöalue, n. k. Vanhamaa. Skematisessa piirroksessa

sessä näyttää kaikkien näiden kemijoen NW rannella olevien paikkojen asema toisiinsa nähden täälliseltä;

Huomattavaa kuitenkin on, että näiden seutujen topografia on epäilemättä suuresti muuttunut ja muuttanut yhäti, sillä monena vuonna on joen tulva keuhaisin 6-8 mtr. korkeammalla tavallisen veden pinnan, joten maantietkin pitkät matkat on veden alla. Erikoisen vaihtakkaana muistellaan n. s. Paulin Tulvaa, jolloin vesi oli niin korkealla, että ruumiit piti viedä veneellä hautausmaalle. Tämän tulvan merkki on ylin, n. 3 mtr. juuresta, siinä mänyssä, joka on Vanhamaan Veitikka-joen suussa, ja josta n. 10 m. korkeus aina merkitään.

On luonnosta, että täälliset valtavat tulvat kiskovat paljo tätä ylipäänsä niin kovia multasevimaata. Niinpä ovat joen rannat ylimalkaan aivan jyrkät, ilman kasvillisuutta ja rikkinäiset ja repeytyneet. Kerrataan että yhtenä ainoana vuonna tulva vei Nätynniemen edustalla olevasta saaresta ("Simasalo") n. 20-30 m. pitkän kaistaleen, ja itse Nätynniemen kärkeä käy joen palkaman pohjaan asti rannasta lukien n. 20 m. levyinen vyöhyke multasevää. Kalastajat sanovat, että väitösmästi sen takana alkaa

hyvin jyrkästi erottavissa oleva hietapohja. Näyt-
tää näin olevan todennukaisesti, että ainakin
tältä kohtaa rannat ovat syöpyneet 20 mtr. levey-
deltä aikojen kuluessa joen pohjaksi.

Korkalonniemi: (valokuvat I-III)

Paikka on nyt aidattu lasaretin alueeksi ja
sitten puistotapainen. Kumpuja, jotka ovat merki-
tyt Appelgrenin julkaisemalle pohjakaavalle, on vai-
kea löytää, ainakaan kaikkia. Ranta-äyräät joen vas-
tavoitapuolella ovat pahasti syöpyneet ja meeko jyr-
käst. Pajo kulttuurimaatakin lienee vesi vienyt mu-
kanaan, sillä reunan matala on nyt ylinnä n. 40-50
cm. vahvinen tumma kulttuurikerros, joka on kaut-
taaltaan täynnä hiiltä ja tuhkaa ja on hyvin voima-
kasta ja täplikkästä. Laitamalla sitä koettiin pitkin
reunaa, sillä tuloksetta ettei yhdestä koskasta löy-
tyi 6 hevosenhammasta, rautanaula y.m. syytä
kulttuurimaasta, jonka kanssa ne epäilemättä o-
vat yhdenaikuisia. Tästä tähteen ottamani esineet
ovat luettelut H. M. l. 4936:11

"Vanhamaa" (valokuva n:o 4)

Tämä paikka kuuluu nyt Granlundin Talo-
on ja on kokonaan viljelyksessä, mutta ennen on se
ollut pitäjän vanha hautausmaa, josta se on nimen-
säkin saanut. Kerrotaan myös että paikalla ennen
on ollut kirkko tai joku kirkollinen laitos, mutta
kerrotaan siitä peitotytöitä tehden myöskin kivi-
lujia löydetyn. Sellaisia lunnastin 3, jotka ovat luettelut
H. M. l. 4936: 1-3.]

Vanhamaan pohjoisreunasta on pajo hiettaa,
jotakin karkenta kyllä, vedetty, ja tältä puolelta oli
kulttuurimaan reuna hyvin heikosti saavutettavissa.
Tutkin tässä pystysuoraan reunaa jotenkin pitkälle

alalla, mutta vain vähän sisälle itse alueella päin.

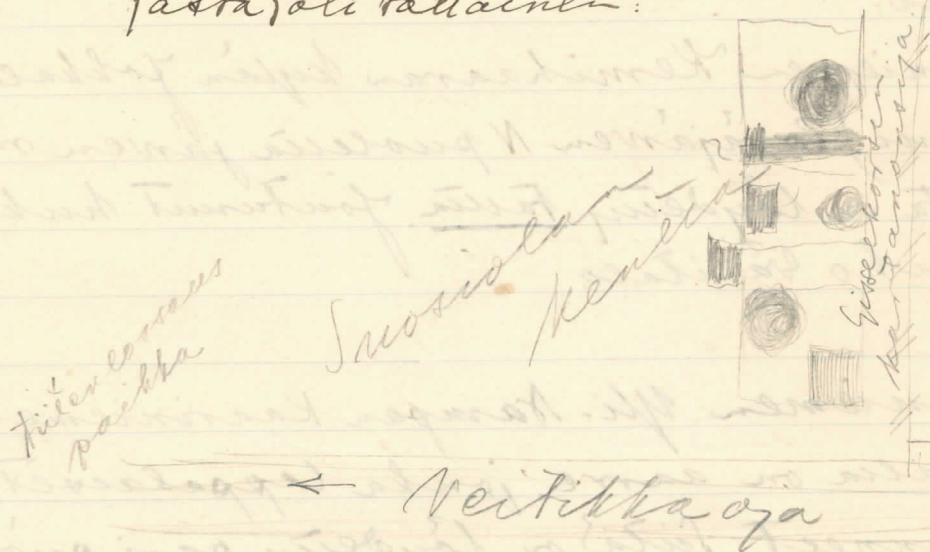
Tutkimuksessa huomattiin heti, että täällä ainakin jossain muodossa pitää paikkansa, että tässä on joku rakennus aikanaan ollut. Maassa tuli näet heti näkyviin jonkun muinaisen rakennuksen perustus, ehkäpä kirkon. Muuritus on vielä verrattain ehyt. Pieninä huonosti poltettuja tiiliä, osaksi palaessa juosteita, ja muuta kuonaa oli täällä kohtaa vahvasti. Viereessä oli aivan tiilipunaista maata, mutta kun tässä kulttuurikerrokset ovat aivan sekaisin ja ilmeisesti myöhemmät löydöt ovat tavatut lähellä kivikautisia esineitä, on mahdoton sanoa mitään varmaa eri kerrastamijästä. Punasessa maassa oli alta glaserattua saviastianpala ja poltetun savea y.m. (H. M. L. 4936: 4) — koko leikkaus näyttää ainakin 2 mtr. paksuudelta olevan kulttuurimaata. Alinnakin — samoin kuin alueen S puolella — näkyy myöhemmän ajan kulttuurijänteitä, jorostettua lasia y.m.

"Suosiola" (valokuva nr 6)

Tämä paikka on myöskin Granlundin maata, talosta n. 1½ km. suoraa W, Veikkolaan S puolella ja rakennetun rautatiehän O puolella. Se on mäen hylly, joka nyt on keltomaata, ja jolla on tiilenlouspaikka, uusi lato sekä vanha navetta pohja. Täällä paikalta ilmotettiin löydetyn H. M. L. 4936: 7, seccaisesta kohdasta, jossa paikalla käydessäni huomasin maan olevan puhdasta suomultamaata. Mitään kivikautista merkitystä en tuolla kohtaa kulle olekaan, mutta vastapäätä joen N puolella on S vievä pehmeä kietarinne, josta rautatieyhtiö tehtaissa on hiekan vedetty. (valokuvassa etualassa.) Tämä voisi hyvin olla kivi-
kautisen asutuksen keskukseksi, vaikkakaan mitään löytöjä ei täältä tiedetty tehdyksi.

Suosiolan kentälläkin, jos siinä ehkä on kivi-
kautista asutusta ollut, ovat siinä tapauksessa kult-
turikerrokset menneet sekaisin. Paikalla on näet
ollut Gisseckorsien vanha kartano, jonka jätteen ovat
aivan selvänä jällellä. Tämän kartanon aikuisia
ainatunkin ovat se kives, jonka paikasta löydettiin
sain haattuani (H. M. I. 4936:8) ja ne rahat ja hopea-
kussikat, jotka siellä aikanaan oli löytänyt Matti
Rätkönen Lampeen Torpasta.

Schematinen piirros Gisseckorsien kartanon poh-
jasta ^{ja sen asemasta kentällä} oli tällainen:

Nätyngrinnien (Valokuva n:o 5)

Täällä niemellä tutkimme lastalla ja lapiolla
maata monesta kohden. N. 15-20 cm. syvässä oli ohut
kerros, n. 2 cm. vahva, liikutettava maata. Sen yläpuo-
lisen ja alapuolisen maa tuntui olevan aivan lii-
kuttamattomaa, ja tällainen ohut musta raita löytyi
vain pienessä alueella, kokonaan pappilan maasta,
raja-aidan NO ja kahden kasvavan koivun välillä. Täällä
alalla tehtiin koekairauksia useissa paikoissa, mutta
tuloksitta. Tuntui yleensä siltä kuin Nätyngrinnie-
men Hoikan keksimä kivikauden löytöalue olisi jo ve-
teen syöppynyt ja tämä kysymyksessä oleva ohut raja-
viiva, jossa paikottain oli luonnon peittamaa hiiltä.

olisi syntynyt joskus tulvaveden vaikutuksesta ja tuo-
lessa uutta maata vanhaa maapinnan päälle. Saman-
tapaista on näet huomattavissa jokivartta alaspäin
n. 200 m. päässä muutamien kymmenen metrin matkalla,
ja tässä näkee, miten kauan tulva on mahdollisesti maa-
ta syönyt, ja joki kenties on muuttanut uomaa, jättäen
pieniä, syviä lampisilmia vain vanhaan uomaan.
Ranta äärs on kaikkialla repeytyneitä ja repeytymiä.

Mainittakoon lopuksi vielä pari yksityistietoa
Rovaniemestä.

Rovaniemen Kemihäärän kylän jokkalan maa-
ta (Pitkänieni) Peräjärven N puoleista järven rannasta
hielamaasta on löydetty fauna. Joutunut hukkaan.
Löytäneet juho Väeläe.

Rovaniemen Yli-Nampaan Kaariniemen For-
pan edustalla on aarre, jonka lappalaiset ovat
kätköön panneet. Siitä on löydetty pari pyöreää
kuparirahaa. Löytäjä, joka oli velho, oli katsonut
viiksan, ja sanonut, että kätkejöistä oli Toinen
oluit puettu poronpeskiin, Toinen ihokkaseen.

Heltingissä 15 p. Lokak. 1907

A. M. Faugren

2271

Kerkala Keskusta

Näköala Piirittävaarasta, Rovaniemi.

VALOK. HILDUR JARSSON

I

Rovaniemi.
Näkymä Vanhelta Maalta

Rovaniemi: näkymä n. k. "Vanhaeltamalta"
Korkalonniemelle päin. Taustassa näkyy
Korkalonniemi, siinä oleva luterilinen ja
ylempänä kirkko. Taaimpana on Ounas-
vaara.

Valok. syyskuu 1907
A. M. V.

L. 136

2271

Rovaniemi: rantapengeriala Lohkalanmies-
melkä. Penkereen ylimmässä osassa oleva
tummempi juova on kulttuurimaata. Taustas-
sa oikealla näkyy Tapulin huippu.

Näkökuvasi syksyyn 1907

A. M. T.

III

Rantapenger,
Rovanemi, Kostalonniemi

Sama kuva kuin no II

L.136
2270

IV

Rovaniemi n. k. Vanhamaa, vakohevatun
NO reunaa maantietä pitkin.

Syyskuu 1907

A. M. T.

Rovaniemi, Huhtikuu.

L.136

2272

I

Rovaniemi: valokuva otettu Korkalon-
niemeltä, kauvina vasemmalla kul-
massa näkyvä musta kohoke on Mä-
tyngin niemi; keskeessä puiden alla on
"Vanhamaa."

Valokuvattu syyskuu 1907.

A. M. T.

L. 136

2274

VI

Rovanienri, Suosida .

Rovanienri: "Suosiala"

L. 136

2273